

УДК 347.77/78

Гринчук Анастасія Олександрівна –

*студентка I курсу магістратури
Інституту підготовки кадрів для
органів юстиції України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Anastasiia O. Grinchuk –

*1st year Master's student of
Personnel Training Institute for the Bodies of Justice of Ukraine
Yaroslav Mudryi National Law University
(77 Pushkinska St., Kharkiv, 61024, Ukraine)*

Штучний інтелект як об'єкт правового регулювання: поняття, види та ознаки

Робота присвячена аналізу існуючого правового регулювання штучного інтелекту. Основною проблемою виступає відсутність спеціальних міжнародних та національних правових норм, які б регламентували положення ШІ в правовому просторі. В даній роботі розглядаються позиції та аргументація науковців щодо можливості відношення штучного інтелекту до об'єкту права, визначення його видів та ознак

Ключові слова: *штучний інтелект, робот, цивільне право, об'єкт цивільного права, види штучного інтелекту, ознаки штучного інтелекту.*

Работа посвящена анализу существующего правового регулирования искусственного интеллекта. Основной проблемой выступает отсутствие специальных международных и национальных правовых норм, регламентирующих положение ИИ в правовом пространстве. В данной работе рассматриваются позиции и аргументация ученых о возможности отношении искусственного интеллекта к объекту права, определение его видов и признаков

Ключевые слова: *искусственный интеллект, робот, гражданское право, объект гражданского права, виды искусственного интеллекта, признаки искусственного интеллекта.*

A.O. Grinchuk Artificial Intelligence as an Object of Legal Regulation: Concepts, Types and Signs

Recently, more and more attention has been paid to the legal regulation of artificial intelligence. Yes, in many countries today, innovations of modern technologies are used: technical filling for a smart home, unmanned cars, lawyers-bots, etc. - this testifies to the growing role of artificial intelligence in society. In one of his interviews, I. Musk, referring to artificial intelligence, noted that the modern development of IT technologies necessitates the need for a full study of artificial intelligence as an object of law, its features, types and opportunities.

The purpose of the article is to investigate artificial intelligence as an object of legal regulation, to define its concept, features and types.

This paper examines the positions and arguments of scientists regarding the possibility of the relation of artificial intelligence to the object of law, to determine its types and features. Artificial intelligence (artificial intelligence) is understood as the ability of automatic systems to assume human functions to choose and make optimal decisions based on previous life experience and the analysis of external influences

At the doctrine level, there are two classifications of AI, the difference being that some scientists distinguish "superintelligence" as a form of AI, while others do not. In our opinion, the classification of AI into two types is justified: "weak" - can perform only cognitive tasks, using a pre-written algorithm of actions, without deviation from it, and strong - capable of independent learning and thinking, through continuous self-programming based on updated base of received material.

The main arguments in favor of the fact that AI is by its nature gravitating to the objects of legal relations or instruments of their realization are, first, that AI is the result of the activity of a person in respect of which persons have certain rights and obligations; and, secondly, in view of the provisions of European Parliament Resolution 2015/2103, the subject of prosecution for damages caused by AI is proposed to install a non-electronic person. These are the basis for stating that a weak AI in its features and function weighs more the object of law, in relation to a strong AI, it contains the features of both the subject and the object of law.

Keywords: artificial intelligence, robot, civil law, civil law object, types of artificial intelligence, signs of artificial intelligence.

Постановка проблеми. Останнім часом все більше та більше уваги приділяється питанню правового регулювання штучного інтелекту. Так, сьогодні в багатьох країнах користуються новаціями сучасних технологій: технічне наповнення для розумного дому, безпілотні автомобілі, юристи-боти тощо – це свідчить про зростання ролі штучного інтелекту в суспільстві. У одному зі своїх інтерв'ю І. Маск, говорячи про штучний інтелект, зазначає, що сучасний розвиток ІТ технологій зумовлює необхідність повного дослідження штучного інтелекту як об'єкта права, його ознак, видів та можливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У зв'язку з тим, що питання штучного інтелекту є доволі новим, то фундаментальні наукові праці даної тематики відсутні. Однак, при написанні нашої роботи ми користувалися працями науковців, які прямо чи дотично торкалися питання щодо визначення місця штучного інтелекту в правовому просторі, зокрема, мова йде про таких вчених як В. Карпенко, А. В. Матвійчук, Т.Г. Каткова, О.Е. Радутний, О.А. Баранов тощо.

Невирішені раніше проблеми. Зазначені науковці досліджували тільки окремі аспекти даної проблеми, торкаючись лише загальних понять та визначень. В нашій же роботі ми, використовуючи закордонну та міжнародну практику, дослідили категорію штучного інтелекту на предмет її співвідношення є об'єктами правого регулювання.

Метою статті є дослідження штучного інтелекту як об'єкту правового регулювання, визначення його поняття, ознак та видів.

Виклад основного матеріалу. Кінець ХХ – початок ХХІ століття ознаменувався інтенсивним розвитком інформаційних технологій в світі. «Інформаційне суспільство», «інформаційно-комунікаційні технології», «штучний інтелект», «електронна особа» – це ті словосполученні, які стали словами-маркерами

нашого часу. Право, як інструмент регулювання суспільних відносин, не може залишатися осторонь, саме тому актуалізується питання правового статусу штучного інтелекту. Але аналіз будь-якого предмета, явища, процесу зазвичай розпочинається з загальноприйнятого уявлення про нього.

Так, термін «інтелект» (intelligence) походить від латинського поняття intellectus – «розум». Вперше термін «штучний інтелект» (artificial intelligence) було запропоновано у 1956 р. в Стенфордському університеті (США) [1, С.62]. Штучний інтелект (artificial intelligence) розуміється як здатність автоматичних систем брати на себе функції людини вибирати і приймати оптимальні рішення на основі раніше отриманого життєвого досвіду і аналізу зовнішніх впливів. Оксфордський словник, наприклад, пропонує наступне визначення: штучний інтелект – це теорія і розробка комп'ютерних систем, здатних виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту, таких як візуальне сприйняття, розпізнавання мови, прийняття рішень і переклад між мовами [2]. У Державному стандарті України ДСТУ 2938-94 («Системи оброблення інформації») штучний інтелект визначається як «здатність систем оброблення даних виконувати функції, що асоціюються з інтелектом людини – логічне мислення, навчання та самовдосконалення [3, С.105].

Дослідивши поняття штучного інтелекту, ми можемо сміливо переходити до вивчення його видів та ознак.

Так, А. Матвійчук говорить про можливість виділення двох його видів: слабкий та сильний ІІІ. На його думку, перший – може виконувати лише когнітивні завдання, за допомогою задалегідь написаного алгоритму дій, без відхилення від нього, а сильний – здатний до самостійного навчання та мислення, за допомогою постійного самопрограмування на

основі оновленої бази отриманого матеріалу. Інші вчені, зокрема Стюарт Рассел та Пітер, Норвіг, висловлюють думку, що прості алгоритми не можна назвати ШІ, бо вони не наділені ніякими інтелектуальними здібностями, а виконують лише механічну роботу [4]. І, якщо за основу взяти визначення, яке закріплено у Державному стандарті України ДСТУ 2938-94 («Системи оброблення інформації»), досить аргументовано виникають питання, що мається на увазі під «логічним мисленням, навчанням та самовдосконаленням» і чи можна це ототожнювати з самопрограмуванням, як основною ознакою «сильного штучного інтелекту».

На нашу думку, ні, бо у цьому випадку має місце звужене розуміння ШІ, що невірним з таких причин:

- на міжнародному рівні вчені ототожнюють поняття «робототехніка» та ШІ, що є неможливим тоді, коли ми кажемо про звужене поняття ШІ;

- логічне мислення – це сукупність послідовних алгоритмів, які інтелект застосовує при виникненні заздалегідь запрограмованої ситуації, що є характерним для слабкого ШІ, наприклад, смартфона, а прикладом навчання і самовдосконалення є те, що ШІ аналізує роботу пристрою і вивчає ваші вподобання, визначивши часто використовувані функції і додатки, смартфон запропонує їх вам в потрібний час.

Вчений Оксфордського інституту майбутнього людства – Нік Бострем [5], крім «слабкого» та «сильного» ШІ, виділяє ще «штучний суперінтелект», який за максимально наближений до інтелекту людини за своїми здібностями. Р

Тобто, на сьогодні, ми вважаємо, що класифікація ШІ на «слабкий», «сильний» та «штучний суперінтелект» є більш аргументованою, бо розгляд ШІ виключно як машини здатної до самопрограмування є звуженим. Для більш детальної характеристики ШІ, звернемо увагу на основні його ознаки, в залежності від виду:

- «слабкий штучний інтелект» (*від англ. – weak artificial intelligence*) або використовують визначення, запропоноване Агнесом Смітом [6] – «обмежений ШІ» (*від англ. – Artificial Narrow Intelligence*), або «примітивний ШІ» – це ШІ, який може виконати

одне або два елементарні завдання, за допомогою алгоритму дій;

- «сильний штучний інтелект» (*від англ. – strong artificial intelligence*) – це ШІ, який здатний виконати всі технічні завдання, які виконуються людиною та розвиватися.

- «штучний суперінтелект» (*від англ. – artificial superintelligence*) – це інтелект, здібності якого є набагато більшими, ніж здібності людини в будь-якій галузі, зокрема, науці, мистецтві тощо [6].

Дивлячись на ці три різновиди, з правової точки зору, виникає дуже багато питань. По-перше, чи дійсно доречно казати про **різновиди штучного інтелекту**, чи правильніше було б сказати, що причиною такої диференціації є відсутність єдиного визначення ШІ і цей поділ зумовлений наявністю розмаїттям визначень штучного інтелекту. По-друге, на нашу думку, категорія «суперінтелекту» є більш філософською та абстрактною, а існуюче правове регулювання щодо ШІ є загальним, тобто, з точки зору права, ШІ є єдиним явищем, тому досить складно здійснювати правову характеристику даного явища, бо у цьому разі, ШІ стає суб'єктом права. По-третє, при класифікації ШІ, центральна увага повинна бути приділена все ж **когнітивним функціям інтелекту людини**, що дозволяє виділити дві групи ознак ШІ:

- *загальні ознаки ШІ* – це характерні особливості, які дозволяють здійснити ідентифікацію предмета і віднести його до ШІ та притаманні всім його видам. Це і є володіння когнітивними функціями інтелекту людини, зокрема, здатність розуміти, вивчати, усвідомлювати, сприймати і перероблювати отриману інформацію та шукати альтернативні шляхи вирішення завдань;

- *спеціальні ознаки ШІ* – притаманні окремому виду/групі ШІ, зокрема мова йде про здатність до самопрограмування, саморозвитку за рахунок мережі Інтернет.

В правовій площині основним залишається питання правового статусу ШІ, на сьогодні в світі немає єдиного підходу, щодо вирішення даного питання. Можливість розгляду ШІ як об'єкту права була представлена у працях професора Райана Кало (Ryan Calo) з University of Washington School of Law («Robots in American Law») [7], професора Олександра Баранова [8],

інформації CNET Networks [9], публікації Каткової Т. Г. тощо.

Головними аргументами для розгляду ШІ як об'єкту цивільного права є:

- ШІ – це продукт діяльності людини, щодо якого виникають правовідносини. Наприклад, у справі *Robotic Vision Systems, Inc. v. Cybo Systems, Inc.*, 17 F. Supp. 2d 151 (E.D.N.Y. 1998) №. 92 cv 5012 від 15 вересня 1998 року [10] предметом договору, який було оскаржено у суді, були два роботи, які виконували технічну роботу. Тобто у цьому випадку ШІ був об'єктом правовідносин, щодо якого було укладено цивільний договір;

- ШІ не може самостійно відповідати за свої дії, тому не є може бути суб'єктом правовідносин. Дійсно як за міжнародним, так і за національним цивільним законодавством, здатність нести відповідальність за вчинені дії є однією з ознак суб'єктів правовідносин. Так, сьогодні, у Резолюції Європарламенту № 2015/2103 відповідальність за шкоду, завдану електронною особою (ШІ) пропонується покласти на виробника або власника, залежно від ситуації.

Практика використання ШІ у якості допоміжного інструменту сьогодні є підтвердженням того, що ШІ більш тяжіє до об'єкту правовідносин, наприклад, 1 квітня 2019 року на інформаційних сторінках судової влади Страсбургу з'явилася інформація про ухвалення Радою Європи першого Європейського етичного статуту щодо застосування штучного інтелекту у судових системах. З тексту документу випливає, що дана програма здійснює аналіз даних та функції пошукової системи. Програма з функціями ШІ для полегшення роботи працює і у деяких судах Америки. Наприклад, програма *Public Safety Assessment* використовується для визначення категорії ризику повторності вчинення злочину підсудним та строку ув'язнення. У процесі створення такої системи дослідники використовували комп'ютери для аналізу даних з тисяч справ. На базі цієї інформації машина визначає чи є ризик, що підсудний скоїть новий злочин або не з'явиться на судові засідання.

В Україні, відповідно до ст. 177 Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) [11] «об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові

права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага». І, якщо ми визначаємо ШІ як об'єкт цивільних правовідносин, виникає питання чи можливо його віднести до якоїсь з існуючих в ЦК України категорії об'єктів, чи необхідно доповнювати дану статтю новим об'єктом права. В юридичній доктрині думки розділяються, так на думку Каткової Т. Г.: «Якщо товариство експертів та законодавці дійдуть висновку, що робот може виступати виключно в якості об'єкта, фактично його роль може бути прирівняна до майна в розумінні статті 177 ЦК України» [12], водночас, на нашу думку, необхідно враховувати всі специфічні ознаки ШІ, які не притаманні іншим об'єктам цивільного права, наприклад, здатність самостійно приймати рішення на основі обробленої інформації, здатність до самопрограмування тощо. З огляду на це, неможливо не погодитися з думкою О. Баранова, який розглядає ШІ як специфічний об'єкт цивільного права.

Висновки.

- У Державному стандарті України ДСТУ 2938-94 («Системи оброблення інформації») штучний інтелект визначається як «здатність систем оброблення даних виконувати функції, що асоціюються з інтелектом людини – логічне мислення, навчання та самовдосконалення».

- У зв'язку з відсутністю повноцінного правового регулювання галузі ШІ, в існуючих нормативно-правових актах відсутня будь-яка диференціація ШІ;

- на рівні доктрини існує дві класифікації ШІ, різниця яких полягає в тому, що одні вчені виділяють «суперінтелект» як різновид ШІ, а інші – ні. На нашу думку, аргументованим є класифікація ШІ на два види: «слабкий» - може виконувати лише когнітивні завдання, за допомогою заздалегідь написаного алгоритму дій, без відхилення від нього, а сильний – здатний до самостійного навчання та мислення, за допомогою постійного самопрограмування на основі оновленої бази отриманого матеріалу.

- Втілення штучний інтелект знаходить у «роботах», які, залежно від різновиду, який покладено в основу ШІ,

поділяються на три види: прості роботи, роботи-андроїди, андроїди;

- Основним критерієм, який би дозволив здійснити видову ідентифікацію предмета і віднести його до ШІ є володіння когнітивними функціями інтелекту людини.

- Ключовими аргументами на користь того, що ШІ зі своєю природою тяжіє до об'єктів правовідносин чи інструментів їх здійснення є, по-перше, те, що ШІ – це результат діяльності людини, щодо якого у особи

виникають певні права і обов'язки; і, по-друге – з огляду на положення Резолюції Європарламенту № 2015/2103, суб'єктом притягнення до відповідальності за шкоду, заподіяну ШІ, пропонується встановити не електронну особу. Ці тези є підставою для того, щоб констатувати, що слабкий ШІ за своїми ознаками та функціональним призначенням більш тяжіє об'єкта права, щодо сильного ШІ, то він містить ознаки як суб'єкта, так і об'єкта права.

Список використаних джерел:

1. Карпенко В., Гіпотетичне майбутнє універсального штучного інтелекту. *Філософія науки: традиції на інновації*. 2011. №1 (3). С. 57-64.
2. Blackburn, Simon. *The Oxford Dictionary of Philosophy*, 3rd edition., Oxford., 2016. – 551 p. URL: https://en.oxforddictionaries.com/definition/artificial_intelligence.
3. Козлова О.В. Переваги експертних систем за традиційними системами штучного інтелекту. *Системи озброєння і військова техніка*. 2011. № 1 (25). С. 104–106.
4. Stanfill, C. and Waltz, D.. Toward memorybasedreasoning. *California Association of Community Managers: problem of AI*. 1986. № 29(12). P.1213–1228 URL: https://en.oxforddictionaries.com/definition/artificial_intelligence.
5. Nick Bostrom. How long before superintelligence?. *Oxford Future of Humanity Institute: University of Oxford*. (Originally published in *Int. Jour. of Future Studies*), 1998. Vol. 2. URL: <https://nickbostrom.com/superintelligence.html>.
6. Agnese Smith. Artificial intelligence, 2015. URL: <http://nationalmagazine.ca/Articles/Fall-Issue-2015/Artificial-intelligence.aspx>.
7. Ryan Calo. *Robots in American Law*: book. Washington: University of Washington School of Law, 2016. P. 643. URL: <https://www.strausscenter.org/event/444-robots-in-american-law.html> –.
8. Баранов О. А. Інтернет речей і штучний інтелект: витоки проблеми правового регулювання. *IT-право: проблеми та перспективи розвитку в Україні*: збірник матеріалів II-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 17 листопада 2017 р.). Львів: НУ «Львівська політехніка», 2017. С. 18-42.
9. *Robots in American Law*: book. University of Washington School of Law Research Paper No. 2016-04, 2016. URL: <https://www.strausscenter.org/event/444-robots-in-american-law.html>.
10. *Robotic Vision Systems, Inc. v. Cybo Systems, Inc.*, 17 F. Supp. 2d 151 (E.D.N.Y. 1998) №. 92. CM 5012. URL: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp2/17/151/2488678/>.
11. Цивільний кодекс України: Закон від 16. 01. 2003 р. № 435-IV. Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
12. Каткова Т. Г. Закони про роботів: сучасний стан і перспективи розвитку. *IT право: проблеми і перспективи розвитку в Україні*: матеріали наук.-практичної конференції (Львів, 17 листопада 2017 року). Львів: НУ «Львівська політехніка», 2017. С. 58-64. URL: <http://aphd.ua/publication-345/>.

References:

1. Karpenko V., Hipotetychne maibutnie universalnoho shtuchnoho intelektu. *Filosofiiia nauky: tradytsii na innovatsii*. 2011. №1 (3). S. 57-64.
2. Blackburn, Simon. *The Oxford Dictionary of Philosophy*, 3rd edition., Oxford., 2016. – 551 p. URL: https://en.oxforddictionaries.com/definition/artificial_intelligence.

3. Kozlova O.V. Perevahy ekspertnykh system za tradytsiinymy systemamy shtuchnoho intelektu. *Systemy ozbroiennia i viiskova tekhnika*. 2011. № 1 (25). S. 104–106.
4. Stanfill, C. and Waltz, D.. Toward memorybasedreasoning. California Association of Community Managers: problem of AI. 1986. № 29(12). P.1213–1228 URL: https://en.oxforddictionaries.com/definition/artificial_intelligence.
5. Nick Bostrom. How long before superintelligence?. Oxford Future of Humanity Institute: University of Oxford. (Originally published in Int. Jour. of Future Studies), 1998. Vol. 2. URL: <https://nickbostrom.com/superintelligence.html>.
6. Agnese Smith. Artificial intelligence, 2015. URL: <http://nationalmagazine.ca/Articles/Fall-Issue-2015/Artificial-intelligence.aspx>.
7. Ryan Calo. Robots in American Law: book. Washington: University of Washington School of Law, 2016. P. 643. URL: <https://www.strausscenter.org/event/444-robots-in-american-law.html> –.
8. Baranov O. A. Internet rechei i shtuchnyi intelekt: vytoky problemy pravovoho rehuliuвання. *IT-pravo: problemy ta perspektyvy rozvytku v Ukraini*: zbirnyk materialiv II-i Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Lviv, 17 lystopada 2017 r.). Lviv: NU “Lvivska politekhnika”, 2017. S. 18-42.
9. Robots in American Law: book. University of Washington School of Law Research Paper No. 2016-04, 2016. URL: <https://www.strausscenter.org/event/444-robots-in-american-law.html>.
10. Robotic Vision Systems, Inc. v. Cybo Systems, Inc., 17 F. Supp. 2d 151 (E.D.N.Y. 1998) №. 92. SM 5012. URL: <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp2/17/151/2488678/>.
11. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon vid 16. 01. 2003 r. № 435-IV. Ofits. veb-sait Verkhov. Rady Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
12. Katkova T. H. Zakony pro robotiv: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku. *IT pravo: problemy i perspektyvy rozvytku v Ukraini*: materialy nauk.-praktychnoi konferentsii (Lviv, 17 lystopada 2017 roku). Lviv: NU “Lvivska politekhnika”, 2017. S. 58-64. URL: <http://aphd.ua/publication-345/>.